

De St-Petrus - en Pauluskerk

DE SINT-PETRUS-en PAULUSKERK

Vincent Duflou

- aflevering 1 : de PEPPERBUSSE (jg.2, nr.1, pp. 2-6)
aflevering 2 : de KONINGINNEKAPEL 1 (jg.2, nr. 2, pp. 19-21)
aflevering 3 : de KONINGINNEKAPEL 2 (jg.2, nr. 3, pp. 39-42)
aflevering 4 : de NEOGOTIEK (jg.2, nr. 4, pp. 55-58)
aflevering 5 : BOUWGESCHIEDENIS St.-P&P (jg.3, nr.3, pp.64-71)
aflevering 6 : BESCHRIJVING St.-P&Pkerk (jg.4, nr.1, pp.03-08)
aflevering 7 : BESCHR. v/h MEUBILAIR (jg.4, nr.2, pp. 38-46)

AFLEVERING 8 : BESCHRIJVING VAN DE BRANDRAMEN

De brandramen zijn eigenlijk de belangrijkste bezienswaardigheid van deze kerk. Ze zijn het werk van de eigentijdse kunstenaar Michel Martens uit Varsenare. Via de schilderkunst belandde hij in de glas-in-loodkunst. Typerend voor zijn brandramen is dat ze uitgesproken figuratief zijn. Volop beeldend wordt hij echter nooit. Vaak zweven zijn personages tussen het abstrakte en figuratieve. De brandramen van de dekanale kerk zijn zeer expressief en vertonen prachtige kleurencontrasten met een rijke flonkering.

Merk wel dat de brandramen niet de originele zijn van de kerk. Deze zijn het werk geweest van Jules Dobbelaere uit Brugge en een zekere Ladon uit Gent. Bij de eerste primeerde de voorstelling boven het kleurenpalet. De brandramen van het baptisterium en het roosvenster waren van zijn hand. Bij Ladon primeerde het kleurenpalet boven de voorstelling.

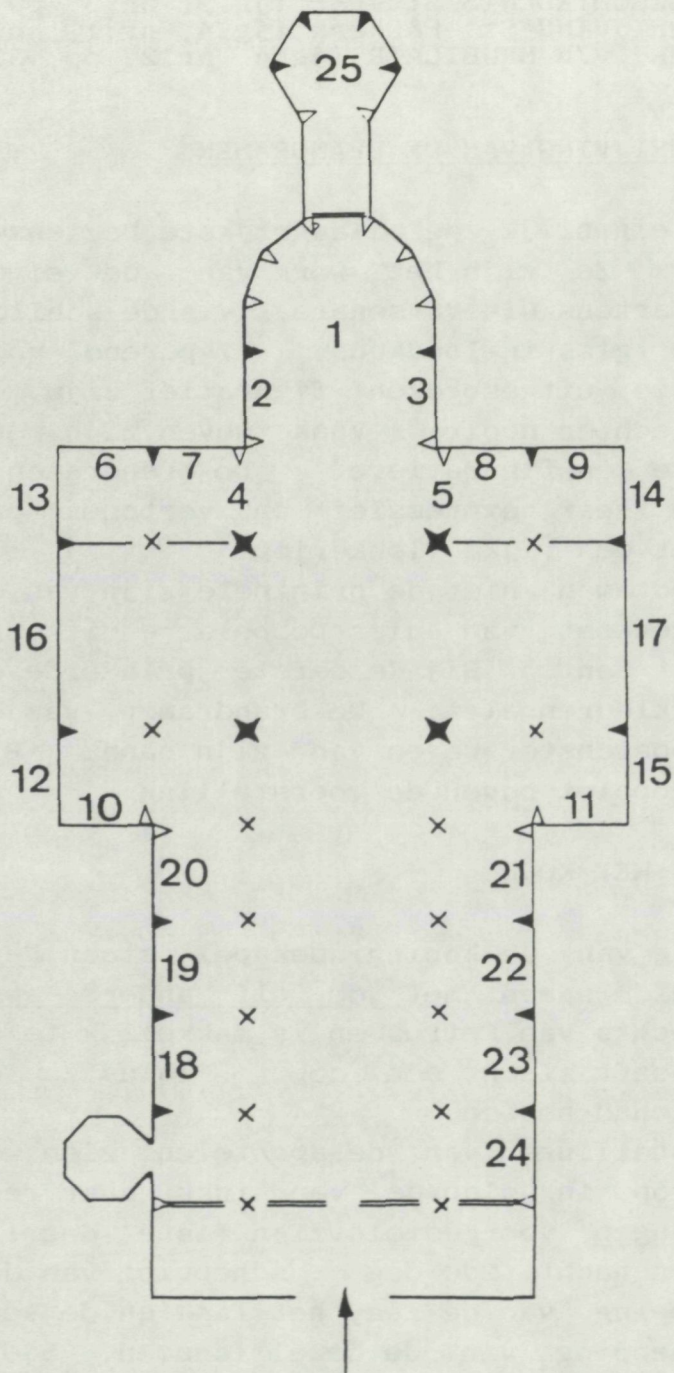
1. DE BRANDRAMEN VAN HET KOOR

1 Boven de ingang van de koninginnekapel staan Petrus en Paulus afgebeeld samen met de elf andere apostelen. Paulus staat rechts van Petrus en is makkelijk te herkennen want hij heeft slecht één oog. Paulus zou namelijk een oogziekte gehad hebben.

Boven de voorstellingen van de apostelen zien we zeven brandramen waarop in volgorde van links naar rechts de zes scheppingsdagen voorgesteld zijn (1ste dag : schepping van dag en nacht, 2de dag : schepping van de hemel, 3de dag : schepping van de zee, het land en de vegetatie, 4de dag : schepping van de hemellichamen, 5de dag : schepping van de zeedieren en de vogels, 6de dag : schepping van de landdieren en Adam). Het zevende brandraam stelt de schepping van Eva voor.

Onder de apostelfiguren hebben we zes brandramen. Hierop worden zes van de zeven sakramenten uitgebeeld. Achtereenvolgens zien we van links naar rechts :

de cijfers in de tekst verwijzen naar de nummering van de brandramen op het onderstaande situeringsplan

U moet echt 's aan de hand van de volgende beschrijvingen de rondgang in de kerk maken.....een belevenis!!

- het huwelijk (twee verloofden -- bruid en bruidegom -- ouderschap)
- de biecht (terugkeer van de verloren zoon)
- het vormsel (de zending van de leerlingen)
- de ziekenzalving (opwekking van de jongeling van Naïm)
- het doopsel (doopsel van Christus)
- het priesterschap

Het zevende sakrament, de eucharistie werd niet afgebeeld want dat geschiedt hier aan het altaar zelf.

2 Helemaal bovenaan het linker koorgestoelte zijn er vier profeten afgebeeld :

- Jesaja Deze profeet werd geboren omstreeks 765 vóór Christus. Men noemt hem soms ook de koninklijke profeet omdat hij behoorde tot de aristocratie. Volgens een Joodse overlevering zou hij zelfs van koninklijke bloede zijn. In 740 vóór Christus werd hij tot het profetenambt geroepen. Jesaja was een profeet die zich in de politiek engageerde en de vorsten van Juda op de slechte gevolgen voor hun koninkrijk wees als ze politieke en militaire toenadering zochten bij Assyrië en Egypte. Na 700 verdwijnt hij van het toneel. Volgens de Joodse overlevering stierf hij de marteldood onder koning Manasse (693-636).
- Jeremia Hij werd in 650 vóór Christus geboren in Anatot uit een priesterfamilie. Vanaf 627 vóór Christus tot aan de val van Jeruzalem, in 585 vóór Christus, trad hij op als profeet. Hij trad vooral op tegen de verering van andere goden. Hij kreeg echter weinig gehoor bij de edelen, priesters, en de koning van Juda. Tijdens zijn leven werd hij dan ook vervolgd en mishandeld. Hij heeft dan ook niet kunnen verhinderen dat Jeruzalem en het koninkrijk Juda vernield werden door de Babylonische koning Nabukadnessar. Hij zou rond 570 vóór Christus ergens in Egypte overleden zijn.

- Ezechiël Ezechiël werd omstreeks 627 vóór Christus geboren uit een priestergeslacht. Omstreeks 592 vóór Christus ontving hij zijn roeping. Hij was hoofdzakelijk actief in Babylonië waar hij samen met andere landgenoten in ballingschap leefde.

- Mozes

Onder de profeten zijn er twee deugden voorgesteld. Het gaat om de hoop met een anker en een bijenkorf en het geloof met een kandelaar en een schild.

Onder de deugden zien we een tafereel uit de Apocalyps van Johannes. Het Lam ontvangt het boek van Hem die op de troon zit (Apok. 3.6)

- 3 Helemaal bovenaan het rechter koorgestoelte zijn er vier oosterse kerkvaders afgebeeld.

- Johannes Chrysostomus

- Athanasius

- Gregorius

- Basilius

Onder deze kerkvaders zijn er weer twee deugden voorgesteld. Ditmaal gaat het om de liefde met een hart en een doodshoofd (hooglied 8.6 liefde is sterker dan de dood) en de godsdienstigheid met een adder en de Heilige Schrift.

Onder de deugden hebben we eveneens een tafereel uit de Apocalyps. Ditmaal zien we een gevecht tussen een zwangere vrouw, het symbool van Maria en de kerk, en een draak. (Apok. 12.1)

- 4 Naast onze vier profeten uit het linker koorgedeelte zijn nu vier westerse kerkvaders afgebeeld.

- Gregorius

- Ambrosius

- Augustinus

- Hieronimus

- 5 Naast de vier oosterse kerkvaders uit het rechter koorgedeelte zijn hier nu de vier evangelisten voorgesteld.

2. DE BRANDRAMEN VAN HET TRANSEPT

Helemaal bovenaan het transept, boven het triforium zien we brandramen waar streekheiligen zijn voorgesteld. Hun naam staat telkens vermeld in het brandglas, maar deze zijn niet altijd even makkelijk te lezen vanaf de begane grond. Onder onze streekheiligen vinden we een aantal religieuze en historische taferelen. De brandramen 6 tot en met 10 hebben religieuze thema's, de brandramen 12 tot en met 17 hebben historische thema's die betrekking hebben op de geschiedenis van Oostende.

6 De annunciatio (de boodschap van Maria)

7 De aanbidding van de herders

8 De verheerlijking van Maria tussen Petrus en Paulus

9 Maria naast het kruis met Sint Jan de Doper

10 Sint Franciscus van Assisië die met twee edelen over armoede predikt. (1182-1226)

Zijn doopnaam was Giovanni, maar zijn vader, Pietro Bernardone, een vermogend lakenkoopman, noemde hem na een reis naar Frankrijk Francesco "Fransman". Na een vrij gebrekkige opleiding bleef hij bij zijn vader in de zaak tot zijn twintigste jaar. Hij was een opgewekte jongen, romantisch van aanleg, vrijgevig tegenover de armen. Tengevolge van ziekte kreeg hij meer en meer belangstelling voor de geestelijke zaken. Door een krijgstoet naar Apulië kwam de aardse roem bij hem weer op de voorgrond. Door een visioen werd hij daarvan afgehouden en keerde hij naar huis terug. Hij wendde zich geheel af van het zakenleven en de wereldse genietingen. Zijn vader ontferde hem daarom en verstootte hem in 1206. Hij leefde twee jaar als kluizenaar en wijdde zich daarna aan het kerkelijk leven in en om Assisi.

Hij is de geestelijke vader van enige orden, waarvan de Franciskaner- en Clarissenorde wel de bekendste werden. Deze orden verbreidden zich snel over Europa. In 1219 trok hij naar Egypte en trachtte tevergeefs de sultan te bekeren. In zijn vaderland had hij een geweldige positieve invloed op arm en rijk. Hij stierf in 1226 en werd begraven in de San-Francesco-kerk te Assisi. Nog geen twee jaar na zijn overlijden werd hij door paus Gregorius IX heilig verklaard.

11 De Heilige Bernardus

die over de kruistochten predikt in Vlaanderen.
(1090-1153)

Geboren in 1090 te Fontaines nabij Dijon uit een adellijke Bourgondische familie, trad hij in 1112 met een aantal metgezellen in het strenge klooster te Citeaux, bakermat van de Cisterciënzerorde, die sindsdien een hoge vlucht nam. Zelf werd hij in 1115 belast met de stichting van het klooster van Clairveaux, dat op zijn beurt een middelpunt werd van vele nieuwe kloosterstichtingen. Bernardus was één van de sterke persoonlijkheden van zijn tijd, die zijn invloed tot ver buiten zijn orde kon laten gelden. Hij reageerde ook fel tegen de praal en weelde-rijheid in bouwtrant en levenswijze van de cluniacenzers; zijn eigen cisterciënzer kerken werden zeer strak en sober uitgevoerd. Vanwege zijn redenaarstalent werd hij door paus Eugenius III belast met de prediking van de (overigens totaal mislukte) tweede kruistocht. Hij stierf te Clairveaux op 20 augustus 1153. In 1174 werd hij reeds heilig verklaard en in 1830 verheven tot kerkvader. In de beeldende kunst wordt Bernardus voorgesteld als abt met staf en regelboek. Vaak is er ook een wit hondje of een bijenkorf afgebeeld. Het hondje is ontleend aan de legende waarin Bernardus' moeder kort vóór zijn geboorte droomde dat zij een wit blaffend hondje in haar schoot droeg. De bijenkorf herinnert aan zijn bijnaam "doctor mellifuus" (honingvloeiende leraar). Soms wordt hij ook voorgesteld als een "lactatio Bernardi" : Marin zou hem hebben gesterkt met haar moedermelk. Op een aantal plaatsen in ons land, onder ander in Diest en Bornem, worden ter ere van de H. Bernardus water en zout gewijd, dit om bij mens en dier (vnl. varkens en paarden) besmettelijke ziekten, verstopping en roos te voorkomen.

- 12 De vrijkoop van 900.000 gevangen Oost-Indië-vaarders door de Trinitariërs. De Trinitariërs is een kloosterorde der Heilige Drievuldigheid, in 1198 gesticht door Johannes de Matha en Felix de Valois met als doel Christenslaven vrij te kopen.

Kruikenen vaarders konbaar door de ze werden verkocht	die naar om alle heden wer Moven te Algiers de Trini vond 1200 alhier ageld ongeveer vrij te	den oost soorten den vaak gepaaid als slaven kasiën gesticht in om over 900 000 kopen
--	---	--

- 13 Schripbreukelingen, op de vlucht voor Engelse protestanten en in Oostende begraven.

Het protest vlucht ont Winefrida hop + Eliza Catherine nen Elliöth Winefrida's haar tot den ze ge te schepen stoom en	lantre En scheepten Elliöth + E beth Hilliard Jeffs om te verwoegen kozijn dan zich wilde dwongen ze kwamen zijn hier	gehand ont te Oostende Lisbeth Bis Anna Sandret de verban ontdekt door glas die nemen wer opnieuw in om in een begraven
---	---	---

14 Diefstal van religieus vaatwerk in de kerk

In 1640 werd vaatwerk werd Bryan die bekende Richard Har dader te werden te in café werd ont werd een een boer geld van	in de kerk afdolen Luter aan met een ander lo voort zijn rug wildeman hoofd op kappel ge uit Stene een nieuwe	het heilig te Brugge gehouden Engelman vrechtig de de H. vaten gevonden waar Luter dere plaats bouwde op het monstrans
---	---	--

15 Geschiedenis van de zeewijding

Het aloude krachten werd ver van de vis ten naar de pries omringd en de be stede in Gods ze van de zee	gebruik + van de zee vangen door zees die de agul ter begeeft door de volking stoet naar gen over en hun werk	de boze te bezweven de zegening met hun bo stevenden zich nu notabelen van onze de dijk om de mensen af te smelten
--	---	--

16 In deze grote scène zien we de intocht van Albrecht en Isabella in Oostende in 1604, na een driejarig beleg van de stad. Verder staan ook hun patroonheiligen en hun wapenschild afgebeeld.

Onder deze scène staan onze Belgische vorsten en koningin Louise-Marie afgebeeld.

17 In deze scène zien we een geknielde graaf van Vlaanderen, Robrecht de Fries die het model van de kerk die hij wil bouwen aanbiedt aan Sint-Maarten te paard. Achter Sint Maarten staan de huidige patroonheiligen. Onder deze grote scène staan zes personen afgebeeld die

een belangrijke betekenis hadden in de geschiedenis van onze stad.

Van links naar rechts zien we achtereenvolgens :

- Margaretha van Constantinopel, gravin van Vlaanderen en Henegouwen van 1244-1280. Na haar scheiding met Borchard van Avesnes, huwde ze in 1255 met Willem van Dampierre.

Zij verhief door een charter van 28 juni 1267 (vooravond van het feest van Petrus en Paulus) Oostende tot de rang van stad, met het voorrecht een markthalle te hebben.

- Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen (1330-1384)
Hij gelastte zich met de amortisatie van een stuk grond, afgestaan door de heer Jacobus van Cotheem, waarop met de bouw van een nieuwe kerk (de tweede) zou aangevangen worden in 1334; dit met de goedkeuring van Mgr. Andreas Ghini, bisschop van Doornik.

- Robrecht de Fries, graaf van Vlaanderen
In 1072 nam hij initiatief tot het herstel of de bouw van dertig verschillende kerken, waaronder die van Oostende. Ze waren allen gewijd aan de heilige Petrus, aan wiens bescherming de graaf zijn overwinningen toeschreef. Deze kerk bevond zich op Testerep.

- Filips de Goede, graaf van Vlaanderen en Artois, hertog van Brabant en Limburg (1396-1467)
Verleende in 1445-1446 aan de stad Oostende het recht om een haven te graven. Deze haven situeerde zich nabij het huidige kursaal.

- Giles de Baerdemaeker, bisschop van Serapta en de hulpbisschop van Doornik
De traditie wil dat hij de tweede Sint-Pieterskerk inwijdde in 1478. Dit is fout. De kerk werd ingewijd door Willem Vasoris, de voorganger van bisschop Baerdemaeker. Giles de Baerdemaeker heeft in 1478 slechts de torenfundamenten van de huidige "Peperbusse" ingewijd.

- Karel VI, keizer van Oostenrijk (1685-1740)

Op 10 december 1723 richtte hij voor de Oost-Indiëvaarders de Generale Keizerlijke en Koninklijke Indische Compagnie op, genaamd de Oostendse Compagnie. Door de ondertekening van de "Preliminaria van Parijs" door de afgevaardigden van Oostenrijk, Frankrijk, Engeland en Holland wordt ze op 31 mei 1727 geschorst, en door het "Verdrag van Wenen" op 22 juli 1731, de "Concurrentie-Akte" op 20 februari 1732 en de "Preliminaria van Wenen" op 3 oktober 1735 afgeschaft, - met als definitieve einddatum 10 juli 1737, datum waarop Karel VI in een brief aan zijn zuster, de Gouvernante-Generaal Marie-Elisabeth, de opdracht gaf de compagnie onmiddellijk te liquideren.

3. DE BRANDRAMEN VAN HET SCHIP (middenbeuk)

Net zoals in het transept zien we dat er in de brandglazen boven het triforium streekheiligen zijn afgebeeld. Ook hier zijn hun namen aangebracht in het glas.

4. DE BRANDGLAZEN VAN DE ZIJBEUKEN

In de zijbeuken zijn er zeven evangelische scènes afgebeeld, waarbij de apostel Petrus steeds aanwezig was. Het is vooral in deze scènes dat de abstracte figuren het sterkst aan bod komen. Te beginnen vanaf de winterkapel zien we volgende scènes.

18 Christus bedaat de storm

Op het meer van Tiberias of Galilea zien we hoe het voorsteven van een boot opgeheven wordt door de baren. Jezus staat op en maakt een gebaar over de zee.

19 De wonderbare vermenigvuldiging van vijf broden en twee vissen

Christus houdt één brood in zijn handen, onderaan zijn de overige afgebeeld. Naast Jezus staat de jongen met de twee vissen op een schotel. Bovenaan staan twaalf korven voor de kruimels.

20 De gedaantewisseling op de berg Tabor

Jezus staat afgebeeld met op het voorplan de drie apostelen : Petrus, Johannes en Jakobus, als getuigen. Naast Christus staan vaag geschetst Mozes en Elia.

21 De wonderbare visvangst

Drie apostelen trekken het net vol vissen op. Jezus staat in de boot. Een tweede boot volgt met zeven veraste apostelen. De zon gaat over het stadje aan de oever op.

22 Jezus verschijnt wandelend op het meer

".... In de vierde nachtwake ...." : de maan is duidelijk te zien. Petrus zinkt in het water op het ogenblik dat hij zijn geloof verliest.

23 De voetwassing van Petrus bij het laatste avondmaal

De overige apostelen staan op de achtergrond, met de voeten in het water, nadat zij hun beurt gekregen hadden. Alleen Petrus verzet zich ertegen. Jezus staat ernaast met een doek om de voeten af te drogen.

24 De verloochening van Petrus

Een stoere haan gaat aan het kraaien, en Petrus die zich plots van zijn schuld bewust wordt, loopt ontredderd weg. Op de achtergrond staan de drie personen die hem zijn verloochening ontlokt hebben : de twee dienstmeisjes van de hogepriester, waarvan één met een kruik op het hoofd, en tussen hen beide een dienstknecht met een lans.

(zie ook : "De Plate", jaargang 21, nr. 3, maart 1992, pp.85-87 :
"De brandramen van de Sint-Petrus en Pauluskerk" I. Van Hyfte)

wordt vervolgd

aflevering 9 :

de RESTAURATIEWerken